

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У МАГІСТРІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

[https://doi.org/10.32689/2618-0065-2021-2\(8\)-185-205](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2021-2(8)-185-205)

Анотація. Стаття присвячена розкриттю питання формування іншомовної комунікативної компетенції у здобувачів другого (магістерського) рівня освіти за спеціальністю 281 “Публічне управління та адміністрування”. Розглянуто сутність понять “компетенція”, “іншомовна компетенція”, “комунікативний підхід”. Здійснено аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури з питань якісної підготовки сучасних фахівців з державного управління та адміністрування. Обґрунтовано важливість розвитку комунікативної компетенції та необхідність вивчення магістрами з публічного управління та адміністрування іноземних мов в цьому контексті. Зазначено, що комунікативно-орієнтоване навчання іноземної мови, в основі якого покладено комунікативний підхід, передбачає формування у слухачів іншомовної комунікативної компетенції, яка вважається сформованою, якщо слухачі використовують іноземну мову з метою самостійного отримання і розширення своїх знань і досвіду. Встановлено, що характер навичок та вмій, пов’язаних з формуванням іншомовної комунікативної компетенції при вивченні іноземної (англійської) мови магістрами з публічного управління та адміністрування носить не лише комунікативно-орієнтований, але й професійно-спрямований характер. У дослідженні показані ефективні форми та методи навчання іноземної мови професійного спрямування, зокрема з використанням проєктних технологій, аудіо- та відеоматеріалів, у тому числі автентичних матеріалів. Проведено опитування у формі анкетування серед слухачів магістратури за спеціальністю 281 “Публічне управління та адміністрування” та державних службовців, які проходили навчання з підвищення кваліфікації в Інституті державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту (м. Київ). За результатами проведеного аналізу з’ясовано, що навчальна дисципліна “Іноземна (англійська) мова за професійним спрямуванням” є актуальною у наш час, слухачі виявляють бажання та розуміють необхідність вивчення мов для здійснення подальшої професійної діяльності або використання в різних життєвих ситуаціях, відмічають значне покращення своїх знань за час навчання.

Ключові слова: компетенція, іншомовна компетенція, комунікативний підхід, іншомовна комунікативна компетенція, метод проєктів, аудіо- та відеоматеріали, автентичні матеріали, подкасти, комунікативний бар'єр, державні службовці, магістри з публічного управління та адміністрування.

Постановка проблеми. У сучасному світі, з розвитком суспільства та появою інноваційних технологій, дуже важливого значення набуває вивчення іноземних мов. Якщо раніше це було важливо виключно для перекладачів, дипломатів та політиків, то зараз немає такої сфери людської діяльності, де б не використовувались іноземні мови. Загальноприйнято вивчати англійську мову як міжнародний еквівалент спілкування. Сьогодні англійська – це офіційна мова міжнародного права, логістики, туризму, виробництва, програмування тощо. Популярність оволодіння іноземними мовами поширюється в Україні з небаченою швидкістю. Згадаємо важливі події, які мали на меті привернути увагу суспільства до необхідності іншомовного навчання:

1998 рік – Україна підписала Сорбонську конвенцію, заявила про підтримку мовної політики ЄС і взяла на себе зобов'язання піднести вивчення іноземних мов на рівень світових стандартів;

1999 рік – міністри освіти 29 держав від імені своїх урядів підписали документ, який отримав назву “Болонська декларація”. Цим актом більшість європейських країн-учасниць Болонського процесу проголосили створення єдиного європейського освітнього та наукового простору. У межах цього простору мають діяти єдині умови визнання дипломів про освіту, працевлаштування та мобільності громадян;

2016 рік оголошено Роком англійської мови в Україні, оскільки мова є джерелом політичного, економічного та культурного впливу. Було розроблено та затверджено комплекс заходів, спрямованих на активізацію вивчення громадянами України англійської мови;

2018 рік – набуття чинності норми Закону “Про державну службу” про обов'язкове володіння державними службовцями однією з мов Ради Європи. Оголошено тестування державних

службовців на знання іноземних мов [18]. Сьогодні в умовах реалізації конституційних засад демократичної, правової, соціальної держави та формування громадянського суспільства існує проблема удосконалення кадрового забезпечення висококваліфікованими і компетентними фахівцями, здатними ефективно працювати в державних органах;

2019 рік – Міністерство освіти та науки України розробило та схвалило Концепцію розвитку англійської мови в університетах. Встановлено вимогу щодо обов'язковості володіння англійською мовою на рівні B1 (середній рівень знання) для прийому на програму бакалавра [10].

Вимогою часу стає підготовка фахівців нової якості – здатних творчо мислити, швидко орієнтуватися в сучасному насиченому інформаційному просторі, приймати нестандартні рішення.

Інтеграція України в європейське освітнє середовище, розширення та поглиблення міжнародних відносин потребує підвищення рівня володіння іноземними мовами та вимог до іншомовної підготовки висококваліфікованих фахівців у всіх сферах людської діяльності.

Забезпечення оптимальних умов формування іншомовної комунікативної компетенції у здобувачів другого (магістерського) рівня освіти за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» тісно пов'язується із рівнем знання ними іноземних мов та вмінням використовувати іноземну мову у ситуаціях, безпосередньо пов'язаних з професійною діяльністю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Загальнотеоретичним аспектам якісної підготовки сучасних фахівців з державного управління приділялося достатньо уваги. Науковець С. Андреев широко досліджує, аналізує та дає оцінку державно-управлінської освітньої складової професійного навчання слухачів спеціальності «Публічне управління та адміністрування» в Україні та висвітлює нагальні теоретичні і прикладні проблеми її формування в сучасних умовах [1].

Як зазначають вітчизняні науковці П. Волянський, О. Євсюков, А. Терент'єва, навчання державних службовців набуває нового змісту в умовах європейської інтеграції.

Важливим моментом для всіх етапів підготовки висококваліфікованого кадрового складу державної служби є запровадження інформаційно-комунікаційних технологій, підготовка за напрямом європейської інтеграції та вивчення державними службовцями мов Європейського Союзу [5]. Особливо гостро це питання стоїть під час розширення та поглиблення міжнародних відносин України з іншими європейськими країнами.

До питання вивчення іноземних мов публічними службовцями зверталися Т. Астапова [2], І. Зірка [9], у чиїх працях розглядаються питання ролі іноземних мов у діяльності публічних службовців.

Досліджуючи важливість застосування комунікативного підходу під час вивчення іноземних мов, варто відзначити Рекомендації NR(98) 6 Комітету міністрів Ради Європи «Про сучасні мови», де наголошується також про необхідність мовних курсів при професійно орієнтованому вивченні іноземних мов [12].

Питанням методики викладання іноземних мов приділяти увагу І. Дробіт [8], Ю. Дегтярьова [17], К. Ружин [13], Г. Салащенко [14], О. Тарнопольський [17], формуванню іншомовної компетенції – К. Ружин [13], Г. Салащенко [14].

Зважаючи на вагомий вклад у вивчення окресленої тематики вищеназваних науковців, варто зазначити, що деякі аспекти проблеми вивчені лише поверхнево, зокрема особливості формування іншомовної комунікативної компетенції в процесі навчання іноземної мови саме у здобувачів другого (магістерського) рівня освіти за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Сьогодні великого значення набувають зміст і якість іншомовної підготовки майбутніх фахівців, а саме державних службовців, оскільки вони представлятимуть завтра наукову, політичну, економічну та ділову еліту України, увійдуть до складу тих, хто, власне, має забезпечити їй гідне місце у світовій спільноті.

Науковці погоджуються у питанні необхідності володіння державними службовцями іноземними мовами [2, 9]. Але їх погляди не співпадають щодо визначення ефективних методів

навчання. Формування іншомовної комунікативної компетенції серед державних службовців залишається мало висвітленим. Тому доцільно дослідити цю проблему безпосередньо на прикладі навчання іноземної мови здобувачів другого (магістерського) рівня освіти за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Мета дослідження – проаналізувати особливості процесу формування іншомовної комунікативної компетенції у здобувачів другого (магістерського) рівня освіти за спеціальністю 281 “Публічне управління та адміністрування”; визначити ефективні форми та методи їх навчання іноземній мові професійного спрямування.

Методи дослідження. Застосовані методи якісного та кількісного аналізу під час проведення опитування серед слухачів магістратури за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» та державних службовців, які проходили навчання з підвищення кваліфікації в Інституті державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту.

Виклад основного матеріалу. Формування іншомовної комунікативної компетенції є одним із завдань мовної підготовки слухачів у процесі навчання, яке сприяє розв’язанню повсякденних та професійних проблем засобами іноземної мови.

На кафедрі мовної підготовки Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту викладається навчальна дисципліна «Іноземна (англійська) мова за професійним спрямуванням» для слухачів за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування». Завданнями навчального курсу є формування навичок практичного володіння іноземною мовою в різних видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо), зумовлених професійною тематикою; розвиток умінь та навичок роботи з іноземними професійними джерелами, автентичними текстами.

Отже, основна мета навчання полягає у формуванні в слухачів іншомовної комунікативної компетенції, а саме розвиток умінь використовувати іноземну мову на основі комунікативно-орієнтованого підходу. Ця мета передбачає досягнення слухачами такого рівня комунікативної компетенції, який був би достатнім для здійснення спілкування в усній та писемній формах у межах визначених комунікативних ситуацій, пов'язаних з професійною діяльністю.

Термін «компетенція» в перекладі з латинської (*competentia*, від *compete*) означає «взаємно прагну, відповідаю, підходжу». Розглянемо тлумачення цього поняття за різними джерелами, тож компетенція – це:

коло питань, в яких дана особа має певні повноваження, знання, досвід [16];

добра обізнаність із чим-небудь; коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи [4];

знання справи, уповноваження, обсяг ділання [15];

за Глосарієм термінів політики, що базується на доказах, компетенції – це видимі здібності, навички, знання, мотиви або риси, визначені з точки зору поведінки, необхідної для успішного виконання роботи [6].

Як бачимо, усі перелічені тлумачення поняття «компетенція» є схожими за змістом, а саме йдеться про повноваження, обізнаність, знання, досвід. Тому можемо зробити висновок, що компетенція – це сукупність знань, умінь, навичок, тобто певний перелік норм і правил, досягнення яких може вказувати на можливість правильного вирішення якого-небудь завдання.

Враховуючи тему дослідження, доцільно навести визначення компетенції, зорієнтоване на сферу державного управління, а саме, за Великою українською енциклопедією (з напрямку «Юридичні науки») це сукупність встановлених в офіційній (юридичній чи неюридичній) формі прав і обов'язків, повноважень будь-якого органу або посадової особи, які визначають можливості цього органу або посадової особи приймати обов'язкові до виконання рішення, організувати та контролювати їх виконання, вживати у необхідних випадках заходи відповідальності тощо [3]. За Словником термінів і

понять з державного управління, компетенція визначається як сукупність предметів відання та повноважень (прав і обов'язків), які надаються суб'єкту управління (органу або посадовій особі) для виконання відповідних завдань і функцій, та визначають його місце в апараті державного управління [11].

Отже, компетенція – це особиста здатність і готовність особистості застосовувати знання і уміння при розв'язанні певних професійних завдань. А оскільки на сьогодні ми спостерігаємо зростаючі масштаби міжнародних зв'язків та широкої міжкультурної комунікації, то доцільно сказати, що активізація іншомовної компетенції серед фахівців різних сфер діяльності, а особливо державних службовців, постає особливо гостро. Саме тому в середовищі державних службовців різко підвищується мотивація вчити іноземну мову.

Іншомовна компетенція – це сформованість у тих, хто вивчає іноземну мову, практичних навичок аудіювання, говоріння, читання, письма; вміння застосовувати ці навички для вирішення комунікативних задач. Характер навичок та вмінь, пов'язаних з формуванням іншомовної компетенції, вказує на комунікативний підхід у навчанні. Іншомовна комунікативна компетенція є основою комунікативного підходу. На сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки важко переоцінити значення комунікативного підходу в процесі вивчення іноземної мови. Комунікативний підхід, спрямований на практику спілкування, сьогодні став основним критерієм, яким керуються американські, європейські та вітчизняні викладачі.

З 2001 році, за підтримки Офісу зв'язку НАТО в Україні, в Інституті державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту діє програма викладання англійської мови за мовним стандартом NATO STANAG-6001. Існують різні стандартизовані мовні профілі, за якими визначаються рівні володіння навичками аудіювання, говоріння, читання, письма. Мовні курси проводяться для державних службовців сфери цивільного захисту.

З метою підтримки та підвищення рівня володіння англійською мовою, магістри публічного управління та адміністрування активно залучаються до відвідування занять

мовних курсів, які проводяться в Інституті відповідно до вимог мовного стандарту NATO STANAG-6001, рівень СМР 2 + (Функціональний +). Як уже було зазначено раніше, необхідність відвідування мовних курсів при професійно орієнтованому вивченні іноземних мов відповідають також Рекомендаціям Комітету міністрів Ради Європи «Про сучасні мови» [12].

Отже, в Інституті основним підходом до навчання магістрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» є комунікативний, що дозволяє сконцентрувати увагу на розвитку мовленнєвих навичок та вмінь.

Оскільки специфіка комунікативного підходу полягає у тому, що оволодіння засобами спілкування відбувається у процесі самого спілкування, навчальна діяльність, спрямована на вирішення конкретних комунікативних завдань, значно підвищує мотивацію в процесі оволодіння іноземною мовою взагалі та професійного спрямування зокрема.

На заняттях під час засвоєння професійно-орієнтованого змісту навчання розглядаються тексти професійного характеру, вивчається специфічна термінологія професії, створюються ситуації, що імітують спілкування, максимально наближене до професійного [7]. Магістри занурюються в ситуацію професійної діяльності, а це, в свою чергу, також створює умови для додаткової мотивації до вивчення іноземної мови. Тож іноземна мова в цьому випадку носить не тільки комунікативно-орієнтований, але й професійно-спрямований характер.

До складників іншомовної комунікативної компетенції магістрів публічного управління та адміністрування включають такі вміння:

читати й розуміти тексти необхідного рівня складності;

в усній формі розповісти про себе, оточення; переказувати почуте, висловлювати думку та давати власну оцінку інформації;

усно спілкуватися у стандартних ситуаціях професійної, культурної та побутової сфер;

письмово оформлювати та передавати необхідну інформацію;

здійснювати пошук та обробку інформації через іноземні джерела.

Рівень сформованості іншомовної комунікативної компетенції магістрів публічного управління та адміністрування, їхня спроможність до іншомовного спілкування багато в чому залежать від характеру організації, вибору форм та методів навчального процесу. Залежно від того, яку позицію слухач займає на занятті, можна передбачити результативність процесу вивчення іноземної мови [14].

Однією з ефективних сучасних форм організації навчального процесу є навчання з використанням проектних технологій, яке дозволяє магістрам протягом навчальної діяльності самостійно моделювати ситуації реального спілкування. У сучасному розумінні термін “проект” – це задум, ідея або намір, який здійснюється для досягнення певних результатів. Тут дуже вдало поєднуються теоретичні знання та їх практичне застосування для розв’язання конкретних проблем. Проекти поділяються на дослідницькі, творчі, інформаційні, практично-орієнтовані. Технологія проектування активно та успішно впроваджується в зарубіжних навчальних закладах [7], зокрема, у США, Великій Британії, Бельгії, Фінляндії, Німеччині, Італії та інших країнах.

На заняттях із використанням проектної методики магістри займають більш активну позицію в навчанні, що допомагає створити позитивні результати в процесі здобування знань. Така методика орієнтована на індивідуальну діяльність учасників, парну або групову, протягом чітко визначеного проміжку часу. Основний акцент робиться на тому, що механічне виконання вправ вдало підміняється активною розумовою діяльністю. Саме тому за цих умов метод проектів є актуальним і необхідним, адже він може дозволити вирішувати задачу творчого застосування мовного матеріалу й перетворити заняття з іноземної мови на цікаве, захоплююче обговорення [14].

Результатом впровадження проектної технології у навчальний процес є створення загальної атмосфери, яка передбачає:

мотивацію навчальної діяльності;

креативну спрямованість;
інтерактивну організацію освітньої діяльності;
набуття магістрами знань, умінь та навичок як
самостійного, так і групового пошуку;
формування нового досвіду;
орієнтацію на особистісний та груповий успіх.

Отже, формуванню іншомовної комунікативної компетенції у магістрів публічного управління та адміністрування на кожному етапі комунікативної діяльності сприяють творчі здібності слухачів. В процесі аудіювання та читання творчість слухачів виявляється в правильному розумінні прослуханого або прочитаного матеріалу, спроможності проаналізувати отриману інформацію та демонструвати свою позицію. Виявлення творчості в процесі письма полягає у вмінні структурувати інформацію, знаходити необхідні ідеї, розвивати та трансформувати їх. А процес говоріння вже за своєю структурою є творчим, оскільки передбачає застосування відповідної інтонації, ритму, темпу мовлення.

Комунікативний підхід вдало і повноцінно реалізується в тому випадку, коли використовуються нетрадиційні методи навчання, які не лише стимулюють розумову діяльність, але, як було зазначено, спонукають слухачів до виявлення творчих здібностей. В цьому випадку доцільно під час навчання використовувати такі методи, як діалоги та монологи з тем публічного управління й адміністрування, написання есе, завдання на пошук помилок, порівняння та зіставлення, що підключають не лише пам'ять, але й логіку, уміння мислити аналітично та образно. Аудіювання текстів буде більше ефективним, якщо використовувати додаткові аудіо- та відеоматеріали (подкасти). Фонетичні вправи та завдання потрібно розмаїтити приказками, прислів'ями, римами. Увесь комплекс прийомів, орієнтованих на розвиток не лише комунікативних навичок, але й креативності та професійно-орієнтованого світогляду слухача, допомагає створити повноцінне англомовне середовище під час навчання [13].

Великого значення набуває самостійна робота магістрів публічного управління та адміністрування, особливо в рамках дистанційного навчання. Під час самостійної роботи велике

значення у вивченні іноземної мови має використання автентичних матеріалів, адже вони є однією з складових успішного теоретично-практичного заняття з іноземної мови професійного спрямування та запорукою формування іншомовної комунікативної компетенції.

Як відомо, найбільш успішне оволодіння іноземною мовою відбувається безпосередньо в мовному оточенні. Але в умовах, коли спілкування з носіями мови неможливе, одним з ефективних засобів є використання у процесі навчання автентичних матеріалів, які наочно демонструють вживання іноземної мови в природному середовищі. Такий метод навчання доцільний як в аудиторії, так і під час самостійної роботи. Автентичний (з англ. “authentic”) – справжній, що базується на першоджерелі. Автентичні матеріали – це матеріали, які були створені носіями мови і знайшли своє застосування в навчальному процесі, орієнтованому на комунікативний підхід до навчання іноземної мови поза межами рідного мовного середовища [17].

До ефективних автентичних матеріалів з іноземної мови професійного спрямування відносять: аудіоматеріали; відеоматеріали; тексти.

Подкасти – це автентичний матеріал, призначений для використання на різних етапах вивчення мови. Подкасти мають великий дидактичний потенціал, а отже, їх можна інтегрувати в процес навчання іноземної мови. Подкасти, присвячені певній тематиці, є потужним матеріалом з точки зору добору лексичних та граматичних одиниць мови, яка вивчається. Розробка змісту викладання іноземної мови за професійним спрямуванням на базі подкастів для різних рівнів володіння мовою є дуже перспективною, оскільки диктори, запрошені лектори, експерти та працівники галузі вживають певні лексичні та граматичні одиниці, характерні для їхнього робочого середовища, і саме цей матеріал є чудовим джерелом для вивчення тем дисципліни «Іноземна (англійська) мова за професійним спрямуванням» для магістрів публічного управління та адміністрування [8].

Подкасти створюються на основі реальних друкованих та он-лайн статей, відеороликів, випусках новин, дозволяючи

слухачам зануритися в іншомовний світ професійної комунікації. На базі подкастів є можливість розробляти вправи та завдання на розвиток та вдосконалення комунікативних навичок. Але вже існує велика кількість подкастів, яка розробляється як дидактичний матеріал, із «скриптами» та супровідними текстами, дидактичними рекомендаціями, примітками, завданнями. Перегляд автентичного відеоматеріалу забезпечує засвоєння 50% інформації, адже візуальна форма сприйняття значно полегшує розуміння основного обсягу матеріалу через наявність у відео міміки, жестів, норм поведінки. А подальше виконання вправ для закріплення відеоматеріалу забезпечує засвоєння знань до 90%.

Таким чином, самостійна робота з автентичними аудіо- та відеоматеріалами сприятиме якнайефективнішому формуванню іншомовної комунікативної компетенції в умовах обмеженого аудиторного часу. Окрім того, у слухачів підвищується інтерес до іноземної мови, і, як наслідок, збільшується мотивація до її вивчення.

Іншим методом, який сприяє формуванню іншомовної комунікативної компетенції у магістрів під час самостійної роботи, є робота з автентичними текстами. Це книги, тексти, газетні статті, замітки, оголошення, повідомлення, інструкції, тощо. Аудиторна або самостійна робота з текстом, а саме читання, переклад, складання плану, відповіді на питання, переказ, написання есе за темою тексту, все це оптимізує усі чотири види мовленнєвої діяльності у магістрів.

Включення в програму навчальної дисципліни «Іноземна (англійська) мова за професійним спрямуванням» автентичного матеріалу рекомендовано тому, що автентичні тексти мають низку особливостей, які можуть бути опущені в текстах і діалогах, спеціально складених для вивчення мови, як-то: елементи професійної мови, мовні зразки. Важливим є той факт, що автентичний матеріал, написаний без спрощення мови, містить інформацію про ситуації та події, взяті з реального життя, складені з урахуванням особливостей культури та менталітету відповідно до прийнятих мовних норм. Використання подібних автентичних матеріалів дозволить з

більшою ефективністю імітувати занурення магістрів в іншомовну середу під час вивчення іноземної мови [17].

Наукові статті, підручники, аудіо- та відеоматеріали, газети та журнали – усе це лише невеликий перелік автентичних джерел, які вивчає викладач іноземної мови, готуючи заняття. Пошук відповідного професійно-орієнтованого матеріалу вимагає від викладача знаходитися в постійному пошуку, професійному зрості. Викладач постійно вдосконалює процес навчання з метою створення умов для ефективного засвоєння матеріалу. Комунікативний підхід дозволяє якісно по-новому закріплювати відповідний лексичний матеріал, удосконалювати монологічне та діалогічне мовлення, формувати навички професійного читання та аудіювання [13].

У процесі вивчення іноземної мови у слухачів часто виникають певні труднощі, викликані станом страху невдачі, низькою самооцінкою, невпевненістю, сором'язливістю та іншими причинами (нестачею часу, низьким рівнем мовної підготовки, відсутністю здібностей до вивчення іноземної мови, неуважністю тощо). Більше всього це стосується людей дорослого віку, які мають страх і невпевненість у висловленні своїх думок.

Тому з метою виявлення причин, що впливає на успішність та відвідування занять з «Іноземна (англійська) мова за професійним спрямуванням» в Інституті державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту було проведено опитування серед слухачів магістратури за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» та державних службовців, які проходили навчання з підвищення кваліфікації. Загальні відомості щодо опитування такі: період опитування – вересень 2020 – квітень 2021 рр; форма опитування - анкетування «Так чи ні іноземній (англійській) мові за професійним спрямуванням»; кількість респондентів – 140 осіб (45 жінок, 95 чоловіків, віком 22-55 років);

В анкету були включені такі питання:

1. «Чи відчуваєте Ви потребу у вивченні англійської мови за професійним спрямуванням?» (Відповіді: Так – 100%; Ні – 0%);

2. «Чи вважаєте Ви кількість навчальних годин за освітньо-професійною програмою для магістрів за спеціальністю 281

“Публічне управління та адміністрування” та програмою курсів англійської мови для фахівців сфери цивільного захисту достатньою для підтримки та покращення Ваших знань?» (Відповіді: Так – 95%; Ні – 5%);

3. «Чи вважаєте Ви домашнє завдання необхідною складовою навчання?» (Відповіді: Так – 88%; Ні – 12%);

4. Чи покращилися Ваші знання мови під час навчання?» (Відповіді: Так – 100%; Ні – 0%);

5. «На Вашу думку, Ви достатньо приділяєте часу вивченню англійської мови за професійним спрямуванням як самостійно, так і під час аудиторних занять? Якщо ні, тоді що, на Вашу думку, є причиною цьому?» (Відповіді: Так – 39%; Ні – 61%).

Таблиця 1 – Результати опитування “Так чи ні іноземній (англійській) мові за професійним спрямуванням”

Номер питання / Варіанти відповідей	1		2		3		4		5	
	к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%
Так	140	100	133	95	123	88	140	100	55	39
Ні	0	0	7	5	17	12	0	0	85	61

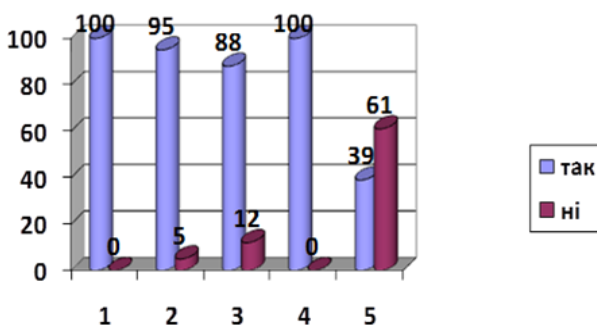

Рисунок 1 – Діаграма результатів опитування “Так чи ні іноземній (англійській) мові за професійним спрямуванням”

Результати проведеного анкетування (табл. 1, рис. 1) свідчать, що слухачі виявляють бажання спілкуватися іноземною (англійською) мовою, розуміють потребу у

володінні іноземною (англійською) мовою. Загалом слухачі магістратури та державні службовці відзначають покращення своїх знань з англійської мови за час навчання в Інституті, висловлюються за необхідність у виконанні домашніх завдань як можливості додаткової практики отриманих знань під час занять. Але разом з тим, слухачі магістратури та державні службовці усвідомлюють брак часу на вивчення мови, пов'язаний з професійною діяльністю. Тому зрозуміло, що кількість годин на тиждень більшість опитаних вважає достатньою.

Більшість відповідей “Так” (рис. 1) є підтвердженням того, що вивчення іноземної (англійської) мови за професійним спрямуванням на сьогодні є необхідним та актуальним.

Слід зазначити, що брак часу, а також невпевненість у собі негативно впливають на ефективність навчальної діяльності, стримують реалізацію набутих знань, умінь і навичок, гальмують розкриття творчих здібностей.

Подолання комунікативного бар'єру є також важливою умовою для забезпечення успішного формування у магістрів іншомовної комунікативної компетенції. Необхідними умовами подолання цієї поширеної проблеми стає створення атмосфери доброзичливості, взаємодії викладача і слухачів на основі довіри і взаємоповаги, прагнення слухачів до саморозвитку. Викладач, у свою чергу, повинен мати добре розвинене почуття емпатії та будувати навчальний процес, враховуючи індивідуальні особливості слухачів [19].

Висновки та напрями подальших досліджень. Попит на висококваліфікованих спеціалістів у державному апараті, які володіють іноземною мовою на такому рівні, який би дозволив їм активно нею користуватися у професійній діяльності, останнім часом зростає.

Сучасні методики викладання все більше ґрунтуються на комунікативному підході, що передбачає поєднання не тільки засвоєння правил, а й їх практичне оволодіння та застосування. Так як специфіка такого підходу полягає у тому, що оволодіння засобами спілкування відбувається у процесі самого спілкування, тож навчальна діяльність мотивує до вивчення іноземної мови взагалі та професійного спрямування, зокрема.

На сучасному етапі ефективним методом навчання іноземної мови, насамперед англійської, магістрами публічного управління є проєктний метод, з застосуванням аудіо- та відеоматеріалів, у тому числі автентичних матеріалів.

Подальші дослідження щодо формування іншомовної комунікативної компетенції можуть стосуватися більш глибокого аналізу новітніх методик навчання іноземної (англійської) мови професійного спрямування із використанням автентичних матеріалів, що сприятиме розробці методичних рекомендацій як для аудиторного, так і для самостійного навчання магістрів публічного управління та адміністрування.

Список використаних джерел

1. Андреев С. О. Про державно-управлінську освітню компоненту професійної підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю “Публічне управління та адміністрування” в Україні. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2020. № 4. С. 96–112. URL : <https://instzak.com/index.php/journal/article/view/1835/1724> (дата звернення 13.04.2021).
2. Астапова Т. О. Навчання іноземній мові державних службовців і посадових осіб органів місцевого самоврядування: комунікативний аспект. *Актуальні проблеми державного управління*. 2012. № 1. С. 389–396. URL : <https://cutt.ly/QbMXR2L> (дата звернення 13.04.2021).
3. Бабка В. Л., Шумило М. М. Велика українська енциклопедія. Тематичний реєстр гасел з напрямку “Юридичні науки” / за ред. д. і. н., проф. Киридон А. М. – Київ : Державна наукова установа “Енциклопедичне видавництво”, 2017. 152 с.
4. Бусел. В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.). Ірпінь : ВТФ “Перун”, 2005. 1728 с. URL : <https://archive.org/details/velykyislovnyk/page/n567/mode/2up> (дата звернення 14.04.2021).
5. Волянський П. Б., Євсюков О. П., Терент’єва А. В. Імплементация світового досвіду підвищення кваліфікації державних службовців з урахуванням специфіки сфери цивільного захисту. *Науковий збірник ДДУЦЗ*. 2015. № 3 С. 56-63 URL : <https://cutt.ly/4bMXIBz> (дата звернення 12.05.2021).
6. Глосарій термінів політики, що базується на доказах. Проєкт ЄС “Підтримка впровадження Угоди про асоціацію між Україною та ЄС” “Association4U”. 2018. URL : https://eu-ua.org/sites/default/files/inline/files/glossary_ebppm.pdf (дата звернення 13.04.2021).

7. Гришкова Р. О. Методика навчання англійської мови за професійним спрямуванням студентів нефілологічних спеціальностей : навч. посіб. Миколаїв : вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. 220 с.
8. Дробіт І. М. Використання подкастів при викладанні англійської мови за професійним спрямуванням. *Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності*. 2011. № 5. С. 89–92. URL : https://ldubgd.edu.ua/sites/default/files/files/drobit_5_2.pdf (дата звернення 13.04.2021).
9. Зірка І. В. Особливості ефективного навчання англійської мови магістрів освітньої галузі “Державне управління”. URL : <http://academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Zirka.pdf> (дата звернення 14.04.2021).
10. Концепція розвитку англійської мови в університетах / Міністерство освіти і науки України : вебсайт. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/2019-06-24-proekt-konts-angl-movi-1.docx> (дата звернення 14.04.2021).
11. Малиновський В. Я. Словник термінів і понять з державного управління. Київ : Центр сприяння інституційному розвитку державної служби, 2005. 251 с. URL : <https://core.ac.uk/download/pdf/153583706.pdf> (дата звернення 13.04.2021).
12. Рекомендація NR(98) 6 Комітету міністрів Ради Європи “Про сучасні мови” : ухвалено Кабінетом міністрів України на 623-му засіданні заступників міністрів від 17.03.1998 // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_725#Text (дата звернення 14.04.2021).
13. Ружин К. М. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: формування іншомовної компетенції : навч. посіб. Запоріжжя: ЗНУ, 2012. 96 с.
14. Салащенко Г. М. Особливості формування іншомовної комунікативної компетенції студентів та курсантів немовних закладів вищої освіти засобами проектних технологій. Кривий Ріг. *Правовий часопис Донбасу*. 2019. № 3 (68). С. 153-160. DOI : <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2019-68-3-153-160>
15. Скалозуб О. Словник чужомовних слів, виразів і приповідок, що вживаються в українській мові. Коломия : Видавництво “Рекорд”. 1933. 480 с. URL : <https://archive.org/details/skalozub1933/page/n473/mode/2up> (дата звернення 14.04.2021).
16. Словник іншомовних слів / за ред. О.С. Мельничука. Київ : Головна редакція Української Радянської Енциклопедії Академії Наук Української РСР (АН УРСР), 1974. 776 с.
17. Тарнопольський О. Б., Дегтярьова Ю. В. Автентичність навчальних матеріалів у навчанні англійської мови для професійної комунікації у немовних вишах. Львів. *Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності*. 2011. № 5(2). С. 242–245.

18. Тестування на володіння іноземною мовою / Національне агентство України з питань державної служби. URL : <https://nads.gov.ua/vishchij-korpus-derzhavnoyi-sluzhbi/testuvannya/testuvannya-na-volodinnya-inozemnoyu-movoyu> (дата звернення 14.04.2021).
19. Яковлева Н. В. Психолого-педагогічні умови подолання комунікативних бар'єрів у процесі вивчення іноземної мови : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Київ, 2003. 20 с. URL : : <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/6042/1/Yakovleva.pdf> (дата звернення 13.04.2021).

References

1. Andreiev S. O. (2020) Pro derzhavno-upravlinsku osvitiu komponentu profesiinoi pidgotovky zdobuvachiv vyshchoi osvity za spetsialnistiu "Publichne upravlinnia ta administruvannia" v Ukraini. [On state managerial educational component of professional training for higher education applicants on specialty "Public Administration and Management" in Ukraine]. *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 4. S. 96-112. Retrieved from <https://instzak.com/index.php/journal/article/view/1835/1724> [in Ukrainian].
2. Astopova T. O. (2012) Navchannia inozemnoi movi derzhavnykh sluzhbovtziv i posadovykh osib orhaniv mistsevoho samovriaduvannia: komunikatyvnyi aspekt. [Teaching a foreign language to public servants and local self-government bodies officials in a communicative aspect]. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia*, 1. S. 389-396. Retrieved from <https://cutt.ly/QbMXR2L> [in Ukrainian].
3. Babka V. L., Shumylo M. M. (2017) Velyka ukrainska entsyklopediia. Tematychnyi reiestr hasel z napriamu "Iurydychni nauky" [Great Ukrainian encyclopedia. Thematic register of slogans in the field of "Legal Sciences" / za red. d. i. n., prof. Kyrydon A. M. – Kyiv : Derzhavna naukova ustanova "Entsyklopedychnе vydavnytstvo". 152 s. [in Ukrainian].
4. Busel. V. T. (2005) Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy (z dod. i dopov.) [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language (with additions)]. Irpin : VTF "Perun". 1728 s. Retrieved from <https://archive.org/details/velykyislovnyk/page/n567/mode/2up>. [in Ukrainian].
5. Volianskyi P. B., Yevsiukov O. P., Terentieva A. V. (2015) Implementatsiia svitovoho dosvidu pidvyshchennia kvalifikatsii derzhavnykh sluzhbovtziv z urakhuvanniam spetsyfyky sfery tsyvilnoho zakhystu. [Implementation of the world experience of advanced training of civil servants taking into account the specifics of the field of civil protection]. *Naukovyi zbirnyk IDUTsZ*, 3.
6. Glosarii terminiv polityky, shcho bazuietsia na dokazakh. (2018) [Glossary of evidence-based policy terms]. Proekt YeS "Pidtrymka vprovadzhennia Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta YeS" "Association4U". Retrieved from https://eu-ua.org/sites/default/files/inline/files/glossary_ebppm.pdf. [in

- Ukrainian].
7. Hryshkova R. O. (2015) *Metodyka navchannia anhliiskoi movy za profesiinym spriamuvanniam studentiv nefilolohichnykh spetsialnosti* [Methods of teaching English in the professional direction of students of non-philological specialties] : navch. posib. Mykolaiv : vyd-vo ChDU im. Petra Mohyly. 220 s. [in Ukrainian].
 8. Drobit I. M. (2011) *Vykorystannia podkastiv pry vykladanni anhliiskoi movy za profesiinym spriamuvanniam*. [Applying authentic podcasts while teaching courses English for specific purposes]. *Visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu bezpeky zhyttiediialnosti*, 5. S. 89 – 92. Retrieved from file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/Vldubzh_2011_5(2)__17.pdf. [in Ukrainian].
 9. Zirka I. V. *Osoblyvosti efektyvnoho navchannia anhliiskoi movy magistriv osvithnoyi galuzi "Derzhavne upravlinnia"*. [Public Servants' Professional Training: peculiarities of effective English teaching and learning]. Retrieved from <http://academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Zirka.pdf>. [in Ukrainian].
 10. *Kontseptsiiia rozvytku anhliiskoi movy v universytetakh* [The concept of English language development in universities] / Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-stvorilo-koncepciyu-rozvitku-anglijskoyi-v-universitetah-u-dodatku-riven-v1-obovyazkova-umova-vstupu-v2-vipusku-vykladannya-profilnih-disciplin-inozemnoyu-ta-movni-skriningi>. [in Ukrainian].
 11. Malynovskiy V. Ia. (2005) *Slovnnyk terminiv i poniat z derzhavnoho upravlinnia*. [Dictionary of terms and concepts of public administration]. Kyiv : Tsentri spryannia instytutu inomu rozvytku derzhavnoi sluzhby. 251 s. Retrieved from <https://core.ac.uk/download/pdf/153583706.pdf>. [in Ukrainian].
 12. *Rekomendatsiia NR(98) 6 Komitetu ministriv Rady Yevropy "Pro suchasni movy"* : ukhvaleno Kabinetom ministriv Ukrainy na 623-mu zasidanni zastupnykiv ministriv vid 17.03.1998 [Recommendation NR (98) 6 of the Committee of Ministers of the Council of Europe "On Modern Languages": adopted by the Cabinet of Ministers of Ukraine at the 623rd meeting of the Ministers' Deputies of 17 March 1998]. (n.d.) zakon.rada.gov.ua. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_725#Text. [in Ukrainian].
 13. Ruzhyn K.M. (2012) *Metodyka navchannia inozemnykh mov u zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh: formuvannia inshomovnoi kompetentsii* [Methods of teaching foreign languages in secondary schools: the formation of foreign language competence] : navch. posib. Zaporizhzhia: ZNU. 96 s. [in Ukrainian].
 14. Salashchenko H. M. (2019) *Osoblyvosti formuvannia inshomovnoi komunikativnoi kompetentsii studentiv ta kursantiv nemovnykh zakladiv vyshchoi osvity zasobamy proiektnykh tekhnolohii*. [Peculiarities of the formation of foreign language communicative competence of students of non-linguistic higher educational institutions by means of project technologies]. Kryvyi Rih. *Pravovy chasopys Donbasu*, 3 (68). [in Ukrainian].

15. Skalozub O. (1933) Slovnyk chuzhomovnykh sliv, vyraziv i pryvovidok, shcho vzhyvaiutsia v ukrainiskii movi. [Dictionary of foreign words, expressions and proverbs used in the Ukrainian language]. Kolomyia : Vydavnytstvo "Rekord". 480 s. Retrieved from <https://archive.org/details/skalozub1933/page/n473/mode/2up> [in Ukrainian].
16. Slovnyk inshomovnykh sliv [Dictionary of foreign words] / za red. O.S. Melnychuka. Kyiv : Holovna redaktsiia Ukrainskoi Radianskoi Entsyklopedii Akademii Nauk Ukrainskoi RSR (AN URSR), 1974. 776 s. [in Ukrainian].
17. Tarnopolskyi O. B., Dehtiarova Yu. V. (2011) Avtentychnist navchalnykh materialiv u navchanni anhliiskoi movy dlia profesiinoi komunikatsii u nemovnykh vyshakh. [Authenticity of learning materials in teaching of English for professional communication at non-linguistic tertiary schools]. Lviv. *Visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu bezpeky zhyttiediialnosti*, 5(2). S. 242-245. [in Ukrainian].
18. Testuvannia na volodinnia inozemnoiu movoiu / Natsionalne ahentstvo Ukrainy z pytan derzhavnoi sluzhby. [Testing for foreign language proficiency / National Agency of Ukraine for Civil Service Affairs]. Retrieved from <https://nads.gov.ua/vishchij-korpus-derzhavnoyi-sluzhbi/testuvannya/testuvannya-na-volodinnya-inozemnoyu-movoyu>. [in Ukrainian].
19. Iakovleva N. V. (2003) Psykholoho-pedahohichni umovy podolannia komunikatyvnykh barrieriv u protsesi vyychennia inozemnoi movy [Psychological-pedagogical conditions of overcoming of communicative barriers in the process of learning foreign language] : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. psykol. nauk : 19.00.07. Kyiv. 20 s. Retrieved from <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/6042/1/Yakovleva.pdf>. [in Ukrainian].

**FORMATION OF FOREIGN LANGUAGE
COMMUNICATIVE COMPETENCE OF MASTERS
OF PUBLIC ADMINISTRATION**

Shestopalova Svitlana

Abstract. The article is devoted to the disclosure of the issue of formation of foreign language communicative competence of the students at the second (master's) level of education in the specialty 281 "Public Administration". The essence of the concepts of "competence", "foreign language competence", "communicative approach" is considered. Domestic and foreign literature on the high-quality training of modern specialists in public administration is analyzed. The importance of the development of communicative competence and the need of learning foreign languages for masters of public administration in this context are substantiated. It is noted that communicative-oriented learning of a foreign language based on the communicative approach, provides the formation of students' foreign language communicative competence which is considered formed if students use a foreign language to acquire independently and expand their knowledge and experience. It is established that the nature of skills and abilities associated with the formation of foreign language communicative competence in the learning of foreign (English) language by masters of public administration is not only communicative-oriented but also professionally-oriented. The study shows effective forms and methods of teaching a foreign language for professional purposes, in particular with the use of project technologies, audio and video materials, including authentic materials. There was conducted the survey in the form of questionnaires among masters in specialty 281 "Public Administration" and civil servants who were trained under advanced programmes in the Institute of Public Administration and Research in Civil Protection (Kyiv). According to the results of the analysis, it was found that the discipline "Foreign (English) language for professional purposes" is relevant today, students express a desire and understand the need in learning languages for further professional activities or use in various life situations, note a significant improvement their knowledge during learning.

Key words: competence, foreign language competence, communicative approach, foreign language communicative competence, project method, audio and video materials, authentic materials, podcasts, communication barrier, civil servants, masters of public administration.